

داستان

داستان یا قصه به نثری گفته می‌شود که روایتی تخیلی در آن نقل شود. داستان شامل انواع رمان، داستان کوتاه و داستانک است. از ابر متن‌ها هم در داستان‌های امروزی استفاده می‌شود. داستان از انواع ادبی است، شامل آثاری که از تخیل نویسنده خلق شده است و حوادث و شخصیت‌های آن واقعیت ندارد.

انواع داستان‌ها

داستان کوتاه

داستان کوتاه گونه‌ای از ادبیات داستانی است که نسبت به رمان یا داستان بلند حجم کم‌تری دارد و نویسنده در آن برشی از زندگی یا حوادث را می‌نویسد درحالی که در داستان بلند یا رمان، نویسنده به جنبه‌های مختلف زندگی یک یا چند شخصیت می‌پردازد و دستش برای استفاده از کلمات باز است. به همین دلیل ایجاز در داستان کوتاه مهم است و نویسنده نباید به موارد حاشیه‌ای بپردازد.

یک قهرمان اصلی و یک ماجرا دارد.

حجم باید به اندازه ای باشد در یک نشست خوانش شود. حدودا یک تا 15 صفحه.

تمام مولفه های داستان بلند مانند قهرمان، ماجرا، پیرنگ، مانع، تحول قهرمان، انسجام روایی، ابتدا میانه پایان و... را دارد..

داستان بلند

داستان بلند به گونه‌ای از داستان‌ها گفته می‌شود که خصوصیات رمان و داستان کوتاه را هر دو در خود داشته باشد. در داستان بلند درست مانند داستان کوتاه معنا از اهمیت بالایی برخوردار بوده و فشردگی معنایی وجود دارد. همچنین شخصیت‌ها و زمان پیوسته در حرکت هستند، تمامی شخصیت‌ها به صورتی هماهنگ در جهت تصویر معناهای اصلی داستان نقش آفرینی می‌کنند و پیرنگ نیز از استحکام و انسجام بالایی برخوردار است. حال اینکه داستان بلند همچون رمان، شخصیت‌ها را گسترش نمی‌دهد و اما موضوع نیز بیشتر از وضعیتی که در داستان کوتاه دارد در آن گسترده می‌گردد. پرورش شخصیت و معنا در داستان بلند بیشتر از داستان کوتاه صورت می‌پذیرد و تا اندازه‌ای به خصوصیات رمان نزدیک می‌شود.

یک شخصیت اصلی (قهرمان) و چند ماجرا دارد.

بین 15000 تا 25000 هزار کلمه است. به داستان بلند، ناول هم گفته می‌شود.

به سبب حجمش، گسترش بیشتری از داستان کوتاه دارد.

قهرمان، ماجرا، پیرنگ، مانع، تحول قهرمان، انسجام روایی، ابتدا میانه پایان و... را دارد.

رمان

رمان متنی روایتگر و داستانی است که در قالب نثر نوشته می‌شود. در قرن هجدهم کلمه «رمانس» بیشتر برای اشاره به قصه‌های کوتاه در مورد عشق و توطئه به کار می‌رفت. در ۲۰۰ سال اخیر رمان تبدیل به یکی از مهم‌ترین اشکال ادبی شده‌است. کلمه «رمان» از زبان فرانسوی وارد زبان فارسی شده‌است. رمان در فارسی قالب ادبی مدرنی به شمار می‌رود. یعنی رمان در ادبیات فارسی، دیگر به معنای پیشین نیست و در معنای مدرن آن زیرمجموعه داستان طبقه‌بندی می‌شود.

چند قهرمان اصلی و چند ماجرا به موازات هم و مرتبط با یکدیگر پیش می‌روند.

رمان‌ها حجمشان بیشتر از داستان بلند است و تا چند جلد هم می‌رسد.

قاعدتا گستردگی و پرداخت داستان در آن‌ها بسیار بیشتر از داستان بلند است و جزئیات بیشتری را بیان می‌کنند.

قهرمان، ماجرا، پیرنگ، مانع، تحول قهرمان، انسجام روایی، ابتدا میانه پایان و... را دارد.

داستانک

داستان فاش، داستانک یا داستان کوتاه کوتاه قالبی در داستان‌نویسی است که در چند خط یا حداکثر یک صفحه نوشته می‌شود و در پی یک کشف ضربه‌زننده است. این کشف می‌تواند غافلگیر کردن خواننده و ایجاد شوک، شوخی یا نمایش لحظه‌ای زیبا باشد. در فارسی می‌توان آن را «داستان ناگهان» «داستان لحظه» و «داستان آن

نمایشنامه

نمایشنامه یا تئاترنوشت به متن قابل اجرا در تئاتر (نمایش) گفته می‌شود. نمایشنامه معمولاً در قالب گفتگو بین شخصیت‌ها نوشته می‌شود. به نویسنده این متن نمایشنامه‌نویس می‌گویند.

مکان و زمان رخ دادن حوادث و نیز توضیح درباره صحنه قبل از نوشتن متن نمایش اهمیت دارند. در نمایشنامه حالات چهره بازیگر نیز ذکر می‌شود. هر پرده از نمایش شامل بخش‌های مختلفی است که ساختار نمایشنامه را تشکیل می‌دهند.

فیلمنامه

فیلمنامه یا سناریو داستانی است که همراه با توضیح صحنه‌ها برای ساخت فیلم نوشته می‌شود. به نویسنده فیلمنامه، فیلمنامه‌نویس می‌گویند. عناصر فیلمنامه از داستان و شخصیت‌ها، صحنه‌ها، سکانس‌ها، پرده‌ها، موسیقی، مکان‌ها و... تشکیل شده‌اند. یک فیلمنامه اثری نوشته شده توسط فیلمنامه‌نویس برای یک فیلم، برنامه تلویزیونی یا بازی ویدیویی است. در آنها، جنبش، اعمال، بیان و گفت‌وگوهای شخصیت‌ها نیز نقل شده است. فیلمنامه‌ای که برای تلویزیون نوشته شده است نیز به عنوان یک نمایش تلویزیونی شناخته شده است.

ناداستان

ناداستان یا ادبیات غیرداستانی محتوایی (اغلب به شکل روایت) است که خالق آن با نیت خیر، برای حقیقت یا درستی وقایع، اشخاص، و یا اطلاعات ارائه شده مسوولیت می‌پذیرد. در مقابل، ناداستان که آفریننده اش صریحاً این که اثر به واقعیت اشاره دارد را بازمی‌گذارد معمولاً به عنوان ادبیات داستانی طبقه‌بندی می‌شود. ادبیات غیر داستانی که می‌توان آن را به‌طور عینی یا غیر عینی ارائه کرد به‌طور سنتی یکی از دو شاخه‌ای اصلی روایت (و مشخصاً نثر نگاری است). شاخه سنتی دیگر داستانی است، که در مواجهه با اطلاعات، اشخاص و شخصیت‌هایی که انتظار می‌رود تا حدی یا تا حد زیاد ذهنی باشند با غیر داستانی در تضاد قرار دارد.

هدف ادبیات غیرداستانی تعلیم (البته نه به معنای آموزش کاملاً علمی و تخصصی عاری از ملاحظات زیباشناختی)، ترغیب، یا بیان تجارب و واقعیات از طریق مکاشفه‌ی «مبتنی بر واقعیت» است. ژانر ادبیات غیرداستانی به مضمون‌های بی‌شماری می‌پردازد و فرم‌های متنوعی دارد؛ از جمله روزنوشت (Diary)، خاطره‌پردازی (Memoir)، خودزندگی‌نامه (Autobiography)، زندگی‌نامه (Biography)، جستار (Essay)، نامه (Epistle)، سفرنامه (Travel writing) و ژورنال (Journal).

خاطره نویسی

خاطره، یکی از انواع ادبی و شکلی از نوشتار است که نویسنده در آن، خاطرات خود؛ یعنی، صحنه‌ها یا وقایعی را که در زندگی‌اش روی داده و در آنها نقش داشته یا شاهدشان بوده است، شرح می‌دهد.

خاطره نویسی یکی از عام‌ترین و صمیمانه‌ترین راه‌ها برای انتقال حس به وسیله نوشتن است و هر کس می‌تواند با رعایت اصولی ساده و قواعدی محدود، به ساده‌ترین شکل، اتفاقات مهم زندگی خود را ثبت کند و خاطرات تلخ و شیرین زندگی همچون پیروزی‌ها و شکست‌ها، تجربیات تکرار ناشدنی، حوادث مهم و عواطف و احساسات را ماندگار کند.

نامه نگاری

نامه نگاری عبارت است از ارسال نوشته‌ای برای فرد یا افراد دیگر جهت برقراری ارتباط و می‌تواند در مورد هر موضوعی باشد و به صورت کاغذی که در قدیم بیشتر استفاده می‌شده یا الکترونیکی که در عصر جدید کم کم جای نامه نگاری کاغذی را می‌گیرد می‌باشد البته انواع دیگری نیز هستند که ارتباط چندانی با نامه نگاری ندارند مانند تلگراف و فکس و غیره

زندگی نامه

زندگی‌نامه یا سرگذشت‌نامه یا بیوگرافی سبکی در ادبیات و دیگر رسانه‌ها از جمله فیلم‌های مستند است که مربوط می‌شود به شرح و توصیف رخدادها و روند زندگی یک یا چند نفر. بیشتر زندگی‌نامه‌ها بر پایه یادداشت‌های شخصی افراد ترتیب داده می‌شوند و داستان‌هایی واقعی هستند و نه تخیلی. یک زندگی‌نامه به فهرست کردن اطلاعات در مورد یک شخص مانند زادگاه و زادروز و تاریخ رخدادها محدود نمی‌شود و به توضیح و گاه تحلیل رویدادها می‌پردازد.

به زندگی‌نامه‌ای که توسط خود شخص مورد نظر نوشته شود خودزندگی‌نامه یا زندگی‌نامه خودنوشت یا حسب‌حال گفته می‌شود.

سفرنامه نویسی

سفرنامه‌نویسی یکی از سبک‌های ادبی است که در آن شخصی که به سرزمین‌های دیگر سفر کرده، دیده‌ها، شنیده‌ها، تجربیات، رخدادها و احساساتش را درباره آن سرزمین‌ها برای آگاه کردن دیگران در قالب کتابی می‌نویسد.

مثال : سفرنامه ناصر خسرو ، سفرنامه مارکوپولو

جستار

جستار معمولاً نوشته‌ای است که در آن استدلال‌های شخصی نویسنده مطرح می‌شود. تعریف جستار مبهم است و با رساله، مقاله، جزوه و داستان کوتاه همپوشانی دارد. جستارها به‌طور سنتی به رسمی و غیررسمی طبقه‌بندی شده‌اند. مشخصهٔ جستارهای رسمی «هدف مهم، وقار، سازماندهی منطقی و طول» و مشخصهٔ جستارهای غیررسمی عناصر شخصی (افشای افکار و احساسات شخصی، سلیقه‌ها و تجربه‌های فردی، سبک خودمانی)، شوخ‌طبعی، شیوهٔ مطبوع، ساختار پریشان، یا تازگی و نامتعارف بودن مضمون و... است.

از جستار عموماً برای نقد ادبی، بیان‌های سیاسی، استدلال‌های عالمانه، مشاهدات مربوط به زندگی روزمره، یادآوری خاطرات و تاملات نویسنده استفاده می‌شود. تقریباً همهٔ جستارهای مدرن به نثر نوشته شده‌اند. جستارهای منظومی هم وجود دارند که در ابتدا به نثر نوشته شده بوده‌اند (مانند «جستاری در باب نقد» و «جستاری در باب انسان» که هر دو به الکساندر پوپ تعلق دارند).

کتاب گردآوری (تدوین):

اثری است که از طریق گردآوری مطالب علمی از کتاب ها ، مقالات یا سایر منابع اطلاعاتی مکتوب و غیر مکتوب به گونه ای منسجم پدید آمده باشد.

داستان مصور

داستان مصور یا پی‌نما یا کمیک استریپ نقاشی، یا مجموعه‌ای از نقاشی‌های دنباله‌دار است که ماجرابی را روایت می‌کند. کمیک معمولاً توسط یک تیم دونفره که یکی داستان را می‌نویسد و دیگری تصویرگری و جوهرزنی می‌کند، ساخته می‌شود.

شعر

شعر، سروده، چامه یا چکامه یکی از کهن‌ترین گونه‌های ادبی و شاخه‌ای از هنر است. دهخدا در یادداشت‌های خود درباره شعر چنین می‌نویسد: «چکامه، چغامه، چامه، نشید، نظام، سخن منظوم، منظومه، قریض. ظاهراً ایرانیان را قسیمی سرود یا شعر بوده و خود آنان یا عرب آن را «هَتیمَه» می‌نامیده‌اند. قدیم‌ترین شعر ایران که به دست است گاتاهای زرتشت می‌باشد که نوعی شعر هجایی محسوب می‌شود».

شاعران و منتقدان، تعریف‌های گوناگون و بی‌شماری از «شعر» ارائه داده‌اند. در تعریف‌های سنتی درباره شعر کهن فارسی، ویژگی اصلی شعر را موزون و آهنگین بودن آن دانسته‌اند. در تعریف‌هایی دیگر، با دانش، فهم، درک، ادراک و وقوف یکی انگاشته شده‌است. دهخدا در فرهنگ لغت خود به تعاریف علمای عرب نیز اشاره کرده و می‌نویسد: «نزد علمای عرب کلامی را شعر گویند که گوینده آن پیش از ادای سخن قصد کرده باشد که کلام خویش را موزون و مقفی ادا کند و چنین گوینده‌ای را شاعر نامند ولی کسی که قصد کند سخنی ادا کند و بدون اراده سخن او موزون و مقفی ادا شود او را شاعر نتوان گفت».

قالب‌های شعر کهن پارسی :

مثنوی / قصیده / غزل / مسمط / مستزاد / ترجیع بند / ترکیب بند / قطعه / رباعی / دوبیتی / تک بیت (مفردات) / چهارپاره
سبک‌های شعر کهن پارسی :

سبک هندی / سبک خراسانی / سبک عراقی / سبک بازگشت

این تقسیم‌بندی از ملک الشعرای بهار است و هنوز هم نزد ادیبان رایج است و معتبر. سعید نفیسی نیز در برابر این تقسیم‌بندی، سبک‌های شعر پارسی را بر مبنای مکاتب ادبی اروپا طبقه‌بندی کرده‌است. تقسیم‌بندی‌های دیگر نیز می‌توان یافت که در آن رون شعر نو و معاصر نیز مورد توجه قرار گرفته‌است..

مقاله

مقاله عمدتاً به نثری با موضوعات غیر تخیلی گفته می‌شود که بخش مستقلی از یک کتاب، روزنامه، مجله و غیره را تشکیل می‌دهد. مقاله معمولاً نوشته‌ای است مربوط به یک موضوع ویژه.

ارکان مقاله‌نویسی

وحدت موضوع: مقاله باید حول یک موضوع مشخص نوشته شود. نباید مرتب از این شاخه به آن شاخه پرید و خواننده را در میان داده‌های متفاوت و بی‌ربط سرگردان کرد.

وحدت زمان: نویسنده باید زمان مقاله را از ابتدا تا به انتها ثابت نگاه دارد. اگر قرار است رویدادی در دوران حاضر بررسی شود نباید در میانه مقاله به بررسی جوانب همان موضوع در عصر قاجار پرداخت. دقت شود این امر تناقضی با آوردن مقایسه‌های تاریخی ندارد.

وحدت مکان: مکان مقاله نیز باید ثابت نگاه داشته باشد. اگر مقاله دربارهٔ پدیده‌ای در ایران نوشته می‌شود نباید در پایان، سر از تحلیل همان موضوع در شبلی درآوریم!

انسجام: یکپارچگی مهمترین ویژگی هر مقاله است که به تمامی بخش‌های یک نوشتار بازمی‌گردد. کلمات و جملات در یک مقاله درست مانند حلقه‌های زنجیر به یکدیگر بسته‌اند. نویسنده باید با هنر نویسندگی و قدرت استدلال خود، موضوع را بیرواند و خواننده را به نتیجهٔ دلخواه برساند. هر گونه آشفتگی و پراکندگی در ساختار مقاله و نکات و جملاتی که تکه‌تکه پایه‌های عرضهٔ یک اندیشه را تشکیل می‌دهند، نویسندهٔ مقاله را در موفقیت ناکام خواهد کرد.

استنتاج: هر مقاله با هدف رساندن یک پیام نوشته می‌شود. ممکن است نتیجه‌گیری در پایان مقاله و پس از بهره‌گیری از دلایل مختلف، آورده شود. ممکن است نویسنده پیام مقاله را در ابتدا بیاورد و سپس به استدلال بپردازد. حتی ممکن است نویسنده زیر فشار سانسور، با زبردستی منظور خود را در لابلای پاراگراف‌های مطلب بگنجانند. اما به هر صورت مقاله باید دارای نتیجه‌گیری باشد. تفاوت مهم مقاله و یادداشت در همین جاست. زیرا لزوماً در یادداشت نتیجه‌گیری خاصی وجود ندارد بلکه بیشتر تذکر و یادآوری یک موضوع مد نظر است.

مصاحبه

مصاحبه، گفتگوی میان دو یا چند نفر (حداقل مصاحبه‌کننده و مصاحبه‌شونده) که در آن پرسش‌هایی توسط مصاحبه‌کننده از مصاحبه‌شونده پرسیده می‌شود. مصاحبه، اصل و قاعده روزنامه‌نگاری و رسانه می‌باشد اما در موقعیت‌های دیگر نیز کاربرد دارد.

دو نوع سؤال در مصاحبه وجود دارد :

سؤال‌های باز

سؤال‌های باز سؤال‌هایی هستند که به مصاحبه‌شونده اجازه می‌دهند آن طور که می‌خواهد و در مدت زمانی که می‌خواهد، به سؤال‌ها پاسخ دهد، به بیان دیگر، به مصاحبه‌شونده اجازه داده می‌شود که پاسخ را خود انتخاب کند و به لحاظ زمانی نیز محدود نمی‌شود. این سؤال‌ها زمانی مناسب هستند که تحلیل گر می‌خواهد وارد جزئیات و عمق مطلب شود. بنابراین، برای گرفتن اطلاعات عمیق و تفصیلی از سؤال‌های باز استفاده می‌شود.

سؤال‌های بسته

در سؤال‌های بسته، پاسخ‌ها توسط مصاحبه‌گر از قبل تعیین می‌گردد، این روش مصاحبه زمانی مناسب است که خواسته شود اطلاعاتی دقیقو معتبر جمع‌آوری شود. این روش زمانی کاراست که مصاحبه‌کننده مهارت کمی در مصاحبه دارد، چون سؤال‌ها از قبل تعیین شده و در اختیار مصاحبه‌شونده قرار گرفته‌است.

طنز و لطیفه‌های مکتوب

طنز یعنی بیان هنرمندانه و نقادانه کژی‌ها و نادرستی‌ها به قصد اصلاح و نه تخریب. طنز فاخرترین گونه شوخ‌طبعی‌ست، که گونه‌های دیگرش هزل و هجو و فکاهی‌اند. لطیفه‌ها عمدتاً از نوع فکاهی‌اند؛ اما آن‌جا که رنگ و بوی تمسخر قومی یا شخصی خاص می‌گیرند، به هجو متمایل می‌شوند. البته لطیفه‌های زیادی هم هستند که اقدام به انتقاد از فرد، گروه، جامعه و نظام خاصی می‌کند که در دسته «طنز» قرار می‌گیرند.